

לדמותו של רשב"י והחבורה

אחד הפנים של התורה הוא פן הסוד. כשמו כן הוא, ובדומה ללימוד שלמדנו בשבוע שעבר, קשה יהיה להתחקות אחריו אך אין ספק כי הוא מרתק את לומדי התורה. אחת הדמויות המרכזיות בפיתוח תורה זו הוא ר' שמעון בר יוחאי שיום פטירתו חל השבוע. חיבה יתרה יש לסודותיו של רשב"י ולכם - שאצלו הברכה הכוללת היא הרפואה:

תוספתא, קידושין, ה', א'

... וכן אתה מוצא באברהם אבינו שברכו המקום בזקנותו יתר מנערותו, שנא' (בראשית כד): "ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל" ... ר"ש בן יוחאי אומר זו מרגלית טובה שהיתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו **שכל הרואה אותה מיד נתרפא**. משמת אברהם אבינו נטלה המקום ותלאה בגלגל חמה...

ננסה להתחקות אחר מודל לימוד התורה של רשב"י בסדר הלימוד.

תלמוד ירושלמי, ברכות, פרק ט' הלכה ה'

... (תהילים קיט) "עת לעשות לה' הפרו תורתך" רבי נתן מסרס קראי הפרו תורתך עת לעשות לה'. רבי חלקיה בשם רבי סימון העושה תורתו עתים הרי זה מיפר ברית מ"ט [מאי טעמא] הפרו תורתך עת [לעשות] לה'. תני רבי שמעון בן יוחאי אומר אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד, עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם. מ"ט [מאי טעמא] הפרו תורתך עת לעשות לה'. הלל הזקן היה אומר בשעה דמכנשין בדר. ובשעה דמבדרין בנוש. וכן היה הלל אומר אם ראית את התורה שהיא חביבה על ישראל והכל שמחין בה בדר. ואם לאו בנוש. אמר רבי אלעזר מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעה שביום כך כל אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום. רבי יונה בשם רבי יוסי בן גזירה כל פיטטיא בישין ופיטטיא דאורייתא טבין. כל כדבייא בישין וכדבייא דאורייתא טבין...

לרשב"י יש עמדה יחודית ביחס לשאר הדמויות הנזכרות בגמרא לעיל.

עמדו על ההבדלים. האם תורתו מתקימת, לדעתכם? מהי מטרת לימוד התורה לדעו של רשב"י?

גם בנושאי הסוד נראה כי לרשב"י יש דרישה מיוחדת להעברת הידע:

תלמוד ירושלמי, עבודה זרה, פרק ב' הלכה ז'

ר"ש בן חלפתא ר' חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: "כבשים ללבושך ומחיר שדה עתודים" (משלי כ"ז כ"ו). "כבשים" כתיב! הא כיצד? בשעה שתלמידין קטנים כבוש לפניהן דברי תורה, הגדילו ונעשו כעתודים גלה להם רזי תורה, ודא מסייעה למה דתני רבי שמעון בן יוחאי "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כ"א א') מה הסימה הזאת אינה נגלית לכל בריה כך אין לך רשות לשקע את עצמך בדברי תורה אלא לפני בני אדם כשרין:

מבנה החבורה בלימוד תורה נמצא בכל מיני ספורים. חבורה מפורסמת היתה חבורתו של רשב"י המוזכרת בחלק מספר הזוהר - האידרא רבא. רשב"י הגדיר את החבורה - "אנן בחביבותא תליא מילתא". אחד האירועים המוזכרים הוא תיקון ליל שבועות של החבורה עליה מספר רשב"י:

זוהר, חלק א' ח.

והיה ר' שמעון וכל החברייא מרננים ברינת התורה ומחדשים בדברי התורה כל אחד ואחד מהם והיה שמח ר' שמעון וכל שאר החברייא. אמר להם ר' שמעון אשרי חלקכם משום שלמחר לא תכנס הכלה לחופה אלא

עמכם משום שכולם מתקנים תקונים באותו הלילה ושמחים בה. כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזיכרונות והקב"ה מברך אותם בשבעים ברכות ועיטורים של עולם העליון.

האר"י המשיך בדרכו ונמנה גם הוא על חבורה הממשיכה את חבורת רשב"י ומספרת עליה יותר:

שבחי האר"י, פרק י'

גם פעם אחת הלך עם החברים למירון לקבר הרשב"י ואמר להם לחברים חברי במקום הזה ישב הרשב"י עם החברים לסדר האידרא רבה ועדיין רישומו של האור במקום הזה כי כבר נודע שאפילו האור מסתלק תמיד נשאר רשומו של האור במקום ההוא. אחר כך ישב במקום רשב"י והושיב לרח"ו (ר' חיים ויטאל) במקום ר' אלעזר וחכם ר' יהונתן במקום ר' אבא ורח"ו [וחכם ר'] גדליא במקום ר' יהודא ורח"ו יוסף מוגרבי במקום ר' יוסי ורח"ו יצחק הכהן במקום ר' יצחק. כן על דרך זה הושיב שאר החברים במקום שהיו חברי רשב"י...
אח"כ למד עם החברים האדרא וגילה להם סודות ורמזים שרמזם הרשב"י באידרא.

ניתן לראות כי חבורת רשב"י הוגדרה על ידי **שותפות סוד**. האם הסוד מגביל את השותפות בחבורה או שיש לשאוף לחבורה פתוחה? האם צריכה להתקיים אינטימיות? האם אינטימיות מכריחה אליטיזם או מיעוט? מה יכולים להיות אותם סודות? האם הסוד היה הסיבה לבניית החבורה המצומצמת או תוצאה?

הזהר כרנסנס, יהודה ליבס, דעת 46 תשס"א

אנו פוגשים בזהר חבורת תנאים החיה באהבה ובאחוה, ועוסקת יחד בתורה בהתלהבות ארוטית. נראה בעיניי שהזהר החיה מציאות זו גם בכתב וגם בחיים, ובתיאור זה משמשים בערבוביה המציאות הריאלית שבה נכתב הספר, עם מוטיבים ספרותיים מן התלמוד והמדרשים. ההתלהבות הארוטית והחדשנות היצירתית אינן צובעות את חבורת הזהר בצבעים אנרכיסטיים, ההפך הוא הנכון: בחבורה שררה הירארכיה מדוקדקת, ובראשה עמד מנהיג בלתי מעורער ר' שמעון בר יוחאי, שרוחו האצילה על החבורה ונתנה אותה לנתיבים התואמים את דרכיה האמיתיות של התורה. עם זאת ניכרת כאן מגמה של פריצת המסגרות הישיבתיות והמעמדיות הרגילות של ימי הביניים, וחזרה לפשטות מעין דמוקרטית. כך נלמד מן הסיפורים הרבים המצויים בזהר, המתארים אנשים פשוטים, אנשי שדה וחמרים המחמרים אחרי חמוריהם, שאותם פוגשים בני החבורה בלכתם בדרך, ומשיחתם מסתבר בדיעבד שהם חכמים גדולים אף יותר מבני החבורה שפגשום. דוגמה מובהקת לכך משמש סיפור הסבא שבפרשת משפטים, שבדבריו מצינו את אחד השיאים של היצירתיות ותודעת היצירתיות הזוהרית. חכמים אלה, וגם חבורת רשב"י עצמה, מעדיפים את היצירה בשדה ובטבע על פני קירות בית המדרש, וגם בכך יש יסוד של החייאה, ויטליזציה, שמאחד בקרבו מציאות ריאלית עם משמעות סמלית היסטורית.

אחד הסיפורים המפורסמים על רשב"י מופיעים בגמרא הבאה:

תלמוד בבלי, שבת, לג: (נסו לפצח, בכל אופן, יש שטינזלץ במדפים)

... דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתבי יהודה בן גרים גבייהו פתח ר' יהודה ואמר כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר' יוסי שתק נענה רשב"י ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהן מכס הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג אזל הוא ובריה טשו בי מדרשא כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי כי תקיף גזירתא א"ל לבריה נשים דעתן קלה עליהן דילמא מצערי לה ומגליא לן אזלו טשו

במערתא איתרחיש ניסא איברי להו חרובא ועינא דמיא והוּו משלחי מנייהו והוּו יתבי עד צוארייהו בחלא כולי יומא גרסי בעידן צלויי לבשו מיכסו ומצלו והדר משלחי מנייהו כי היכי דלא ליבלו איתבו תריסר שני במערתא אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא אמר מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה נפקו חזו אינשי דקא כרבי וזרעי אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר"ש אמר לו בני די לעולם אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקיט תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו ליה הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד (שמות כ) זכור וחד כנגד (שמות כ) שמור א"ל לבריה חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו שמע ר' פנחס בן יאיר חתניה ונפק לאפיה עייליה לבי בניה הוה קא אריך ליה לבישריה חזי דהוה ביה פילי בגופיה הוה קא בכי וקא נתרו דמעת עיניה וקמצוחא ליה א"ל אוי לי שראיתך בכך א"ל אשריך שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך דמעיקרא כי הוה מקשי ר"ש בן יוחי קושיא הוה מפרק ליה ר' פנחס בן יאיר תריסר פירוקי לסוף כי הוה מקשי ר"פ בן יאיר קושיא הוה מפרק ליה רשב"י עשרין וארבעה פירוקי אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא דכתיב (בראשית לג) ויבא יעקב שלם ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו (בראשית לג) ויחן את פני העיר אמר רב מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם ור' יוחנן אמר מרחצאות תיקן להם אמר איכא מילתא דבעי לתקוני...

מה לפי דעתכם מוליך להשקפת העולם של היציאה הראשונה מן המערה?

מה בדיוק טיב השינוי עם היציאה השנייה?

ראו גם את המקור הבא בתוספתא:

תוספתא, חגיגה א', י'

עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו. על זה נאמר: (קוהלת א) "מעוות לא יוכל לתקן [וגו']". ר' שמעון בן מנסיא אומר: גנב [אדם] יכול שיחזיר גניבו? גזל יכול שיחזיר גזילו? בא על אשת איש פסלה, בעלה נטרד והלך מן העולם! ועל זה נאמר: "מעוות לא יוכל לתקן". ר"ש בן יוחאי אומר: אין אומרים בקרו גמל זה שמא יש בו מום, בקרו חזיר שמא יש בו מום, אין מבקרין אלא כל תמימים, ואיזה זה? תלמיד חכם שפירש מן התורה, ועל זה נאמר: "מעוות לא יוכל לתקן" ואומר: (תהילים לו) "לוה רשע ולא ישלם". רבי יהודה בן לקיש אומר: עליו הוא אומר: (משלי כז) "כצפור נודדת מקינה" ואומר: (ירמיהו ב) "מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וגו'".

מדוע, לדעתכם, רשב"י אינו רואה אפשרות תיקון בלימוד תורה?